

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-10-07

Närvarande: F.d. justitierådet Inga-Lill Askersjö samt justitieråden Jonas Malmberg och Anders Perklev

Internationellt samarbete som avser hälso- och sjukvård och tandvård

Enligt en lagrådsremiss den 27 augusti 2026 har regeringen (Socialdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om internationellt samarbete som avser hälso- och sjukvård och tandvård,
2. lag om ändring i lagen om kontroll av narkotika (1992:860),
3. lag om ändring i smittskyddslagen (2004:168),
4. lag om ändring i lagen (2008:552) om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands,

5. lag om ändring i lagen (2009:366) om handel med läkemedel,
6. lag om ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659),
7. lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315),
8. lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Hans Hagelin, biträdd av kanslirådet Sarah Svenblad och myndighetsjuristen Lina Eriksson.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om internationellt samarbete som avser hälso- och sjukvård och tandvård

2 kap. 1 §

I paragrafen finns bestämmelser som ger utländska militära vårdgivare rätt att bedriva hälso- och sjukvård och tandvård i Sverige. I andra stycket anges de kategorier av vårdtagare som får ges vården. Vid föredragningen har klargjorts att det är samma kategorier som avses där som räknas upp i den nya bestämmelsen i 6 kap. 15 a § första stycket 1–3 patientsäkerhetslagen. Kategorierna bör därför anges på samma sätt i de båda lagarna. Ordalydelsen i andra stycket i förevarande paragraf bör därför ändras och lämpligen ges följande lydelse.

Vård som utförs av en utländsk militär vårdgivare får ges till en vårdtagare som

1. ingår i en utländsk militär styrka,
2. är anhörig till någon som ingår i en utländsk militär styrka,
3. tillhör personalen hos en utländsk leverantör till en utländsk militär styrka, eller
4. tillhör Försvarsmaktens personal.

2 kap. 9 §

Enligt paragrafen ska ett beslut enligt lagen återkallas av den myndighet som fattat beslutet, bland annat om förutsättningarna för beslutet inte längre är uppfyllda.

När en fråga om att återkalla ett beslut uppkommer, och beslutet t.ex. avser tillstånd att bedriva viss vård, måste även motstående intressen kunna beaktas, såsom att pågående vårdinsatser kan fullföljas. För att medge utrymme att göra en bedömning i det enskilda fallet förordar Lagrådet att ordet "ska" i bestämmelsen byts ut mot "får".

Vidare bör det övervägas om det bör anges att det är beslut enligt "detta kapitel" (och inte lagen) som får återkallas.

3 kap. 1 §

Paragrafen reglerar vilka bestämmelser för vården som en statlig myndighet ska tillämpa när den bedriver hälso- och sjukvård eller tandvård utomlands. Enligt första stycket ska myndigheterna "så långt det är möjligt" tillämpa de svenska bestämmelserna för sådan vård. Detsamma gäller för den personal som utför vården. I andra stycket anges att dessa bestämmelser inte ska tillämpas om annat följer av bestämmelser som gäller i det land där vården bedrivs eller av en internationell överenskommelse.

Det framgår inte tydligt av andra stycket om det endast avser fall då bestämmelserna i det andra landet eller i den internationella överenskommelsen ger klart uttryck för att svenska bestämmelser inte får tillämpas, eller om det är tillräckligt att det finns bestämmelser om hur vård ska bedrivas som inte helt överensstämmer med de svenska. Om det andra stycket ska finnas kvar bör detta klargöras.

Lagrådet vill emellertid väcka frågan om det andra stycket fyller någon egentlig funktion. Av första stycket framgår att svenska

bestämmelser ska tillämpas endast så långt det är möjligt. Att det inte är möjligt för en svensk myndighet att tillämpa svenska bestämmelser utomlands om det skulle stå i strid med det andra landets lag eller en internationell överenskommelse som Sverige är bundet av framstår som närmast självklart. Vad som föreskrivs i första stycket torde därmed vara tillräckligt för att uppnå syftet med paragrafen. Det andra stycket bör därmed kunna utgå.

3 kap. 2 §

I paragrafen föreskrivs att den hälso- och sjukvård och tandvård som statliga myndigheter bedriver utomlands och den personal som utför vården står under tillsyn av Inspektionen för vård och omsorg. Vid tillsynen gäller bestämmelserna i patientsäkerhetslagen. Om det är Försvarmakten som bedriver vården är det försvarsinspektören för hälsa och miljö som utövar tillsynen.

Det är oklart om tillsynen endast omfattar sådan vård i utlandet som bedrivs eller utförs med tillämpning av svenska bestämmelser eller om tillsynen också omfattar vård som bedrivs eller utförs med tillämpning av bestämmelser i utländsk rätt. Vid föredragningen har klargjorts att det endast är den förstnämnda vården som tillsynen omfattar. Detta bör framgå av lag. Lagrådet föreslår därför att ett nytt stycke läggs till och att paragrafen får följande lydelse.

Den hälso- och sjukvård och tandvård som statliga myndigheter bedriver utomlands och den personal som utför vården står under tillsyn av Inspektionen för vård och omsorg. Bestämmelserna i patientsäkerhetslagen (2010:659) gäller vid tillsynen.

Den hälso- och sjukvård och tandvård som Försvarmakten bedriver utomlands står under tillsyn av försvarsinspektören för hälsa och miljö.

Tillsyn enligt första och andra styckena omfattar endast vård som bedrivs eller utförs med tillämpning av svenska bestämmelser.

Förslaget till lag om ändring i lagen om kontroll av narkotika

3 b §

Utgångspunkten i lagen om kontroll av narkotika är att narkotika bara får föras in till, sändas genom eller föras ut ur landet av den som har tillstånd till det (se 3 §).

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om vissa undantag från kravet på tillstånd för in- och utförsel samt transitering av narkotiska läkemedel. Enligt punkt 4 får narkotiska läkemedel föras in till, sändas genom och föras ut ur Sverige utan tillstånd om läkemedlen finns ombord på ett fartyg eller ett luftfartyg och det av författning eller en internationell överenskommelse följer en skyldighet att ha dem ombord.

Bestämmelsen har sin bakgrund i att det på fartyg och luftfartyg finns behov av att ha tillgång till läkemedel – även narkotiska – för vård ombord. Både i Sverige och inom EU finns regler om att det på fartyg och luftfartyg ska finnas vissa läkemedel. Syftet med bestämmelsen är något förenklat att det inte ska krävas tillstånd för att på t.ex. utländskt flaggade fartyg som befinner sig på svenskt territorialvatten medföra sådana narkotiska läkemedel som ska finnas i ett fartygsapotek.

Enligt Lagrådet kan det ifrågasättas om inte punkt 4 fått en för vid och svårtillämpad utformning. Som anges i Lagrådsremissen ser kraven på vilka läkemedel som ska finnas ombord olika ut i olika länder och det är inte helt tydligt vilka narkotiska läkemedel som ska finnas på ett fartyg eller luftfartyg. Det kan därför medföra svårigheter för åklagare att motbevisa ett påstående om att det enligt någon utländsk författning finns en skyldighet att medföra de narkotiska läkemedel som t.ex. påträffats ombord på ett utländskt flaggat fartyg som befinner sig på svenskt territorialvatten.

Det bör därför övervägas om inte en ytterligare förutsättning för undantaget från kravet på tillstånd bör vara att läkemedlen är avsedda för medicinskt ändamål ombord.

Följande utformning av punkt 4 kan övervägas.

4. om läkemedlen som finns på ett fartyg eller ett luftfartyg, är avsedda för medicinskt ändamål ombord och det av författning eller en internationell överenskommelse följer en skyldighet att ha dem ombord.

7 §

Paragrafen reglerar vem som har rätt att inneha narkotika och ändras sakligt i tre avseenden. Det föreslås tillägg i paragrafen som innebär att narkotika också ska få innehas av den som

- inte behöver tillstånd enligt 3 b § 4 (del av punkt 4),
- är behörig att beställa läkemedel till ett fartyg och har fått varan utlämnad till sig från ett öppenvårdsapotek för att det ska finnas ombord (punkt 7), och
- ombord på ett fartyg eller ett luftfartyg efter ordination har fått varan utlämnad till sig (punkt 8).

Ändringen i *punkt 4* syftar till att medföra en laglig rätt att inneha sådana narkotiska läkemedel som enligt den nya 3 b § 4 ska få föras in till Sverige utan krav på tillstånd. Det måste antas att avsikten är att bestämmelsen bara ska omfatta innehav ombord (jfr punkt 7). Att bestämmelsen bara avser innehav ombord på fartyg av sådana narkotiska läkemedel som enligt den nya 3 b § 4 ska få föras in till Sverige utan krav på tillstånd, framgår inte helt klart av lagtextens utformning.

För att förtydliga innebörden av bestämmelsen kan det övervägas om bestämmelsen ska få en egen punkt med följande lydelse.

den som inte behöver tillstånd enligt 3 b § 4 att föra in, sända igenom och föra ut narkotiska läkemedel och läkemedlet finns ombord på ett fartyg eller ett luftfartyg,

Enligt *punkt 7* får narkotika innehas av den som är behörig att beställa läkemedel till ett fartyg och har fått varan utlämnad till sig från ett öppenvårdsapotek för att det ska finnas ombord. Avsikten med bestämmelsen måste antas vara att göra det lagligt att föra narkotikan från apoteket till fartyget (jfr lagtextens "för att det ska finnas ombord"). Av författningskommentaren kan man få intrycket att bestämmelsen bara avser innehav av narkotikan ombord, vilket framstår som missvisande.

Punkt 8 innebär att den som vårdas på ett fartyg eller ett luftfartyg ska få inneha narkotika som ordinerats ombord. Lagtexten tyder på att bestämmelsen inte är begränsad till innehav ombord, utan att det är tillåtet att ta med det ordinerade läkemedlet i land. Det sagda motsägs av författningskommentaren där det anges att bestämmelsen innebär att den som "vårdas" på t.ex. ett fartyg ska få inneha narkotikan.

Om avsikten är att bestämmelsen bara ska avse innehav ombord måste lagtexten ändras. Lagtexten skulle förslagsvis kunna lyda:

8. den som befinner sig ombord på ett fartyg eller ett luftfartyg och där efter läkemedelsordination har fått varan utlämnad till sig.

Förslaget om ändring i lagen om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands

2 a §

Paragrafens innehåll motsvarar 3 kap. 1 § i förslaget till lag om internationellt samarbete som avser hälso- och sjukvård och tandvård, men är tillämplig när vården bedrivs av en region i stället för av en statlig myndighet.

Lagrådet hänvisar till vad som anförts under nyssnämnda paragraf.

7 a §

Paragrafen har sin motsvarighet i 3 kap. 2 § i förslaget till lag om internationellt samarbete som avser hälso- och sjukvård och tandvård, men är tillämplig när vården bedrivs av en region i stället för av statliga myndigheter. Lagrådet hänvisar till vad som anförts under den paragrafen, vilket föranleder att ett nytt andra stycke med följande lydelse bör läggas till i förevarande paragraf.

Tillsynen omfattar endast vård som bedrivs eller utförs med tillämpning av svenska bestämmelser.

Förslaget till lag om ändring i patientsäkerhetslagen

6 kap. 15 a §

I paragrafen regleras uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal. Se kommentaren till 2 kap. 1 § andra stycket.

Förslaget till lag om ändring i läkemedelslagen

9 kap. 3 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt att föra läkemedel in till och ut från Sverige utan tillstånd.

Av samma skäl som anføres beträffande 3 b § 4 lagen om kontroll av narkotika bör följande lydelse övervägas.

Läkemedel som finns ombord på ett fartyg eller ett luftfartyg får föras in till och ut ur Sverige utan tillstånd om läkemedlet är avsett för medicinskt ändamål ombord och det av författning eller en internationell överenskommelse följer en skyldighet att ha läkemedlet ombord.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar övriga förslag utan erinran.